CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ŞI FARMACIE „RAISA PACALO"

APROBAT

Direcția management personal medical

_____

"_____" _____ **2017**

Curriculum modular

ÎNGRIJIRI PALIATIVE

Specialitatea **91310 Îngrijirea bolnavilor**

Calificarea **Asistent medical**

Chişinău 2017

AUTORI

Ala MANOLACHE, profesor la disciplina Comunicare şi psihologie medicală, grad didactic superior, formator naţional în Îngrijiri paliative.
Svetlana COBÎLEANSCHI, profesor la disciplina Asistenţa medicală în boli infecţioase, grad didactic superior, formator naţional în Îngrijiri paliative.
Mariana NEGREAN, profesor la disciplina Medicina internă cu nursing specific, grad didactic superior, formator naţional în Îngrijiri paliative.
Rodica FRIPTU, profesor la disciplina dermatologie cu nursing specific, grad didacticsuperior, formator naţional în Îngrijiri paliative.
Ludmila POSTICA, profesor la disciplina îngrijiri paliative. formator naţional în îngrijiri paliative.

RECENZENT

Elena STEMPOVSCAIA, doctor în ştiinţe psihopedagogice, conferenţiar universitar, Catedra Psihopedagogie specială. Preşedintele Asociaţiei de Nursing din Republica Moldova.

DISCUTAT

La şedinţa Catedrei Nursing
din „ 03" aprilie 2017
Şef catedră_____ **Rodica FRIPTU**

APROBAT

La şedinţa Consiliului metodic- ştiinţific
din „ 25" aprilie 2017
Proces verba l nr. 5

COORDONAT

Şef Cabinet Instructiv-Metodic Republican
al Ministerului Sănătăţii
„ 10" 05 2017
_____ **Diana SAVCA**

CUPRINS

I.	PRELIMINARII	4
II.	MOTIVAŢIA, UTILITATEA UNITĂŢII DE CURS PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ	5
III.	COMPETENŢELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS	7
IV.	ADMINISTAREA CURRICUMULUI MODULAR	7
V.	REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂŢI DE ÎNVĂŢARE	8
VI.	UNITĂŢI DE ÎNVĂŢARE	8
VII.	STUDIUL INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR	10
VIII.	CRITERII DE EVALUARE A PRODUSELOR ELABORATE DE ELEVI ÎN CADRUL STUDIULUI INDIVIDUAL	12
IX.	SUGESTII METODOLOGICE DE FORMARE A COMPETENŢELOR	13
X.	SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENŢELOR PROFESIONALE	14
XI.	RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII	14
XII	RESURSELE DIDACTICE RECOMENDATE ELEVILOR	15

I. PRELIMINARII

Scopul strategic al politicilor educaţionale din Republica Moldova prin racordare la politicile educaţionale promovate de consiliul Europei, se centrează pe asigurarea calităţii educaţiei. Progresele din domeniul educaţional medical postsecundar nonterţiar impun schimbări în pregătirea cadrelor medicale. Societatea actuală solicită specialişti medicali competenţi şi competitivi, eficienţi şi flexibili, cu un sistem de valori general-umane, democratice, socio-culturale, medicale, capabili să asigure calitatea serviciilor medicale şi să se integreze în sistemul naţional de ocrotire a sănătăţii.

Necesitatea elaborării şi implementării Curriculum-ului modular *Îngrijiri paliative* se încadrează în problematica reformei şi stemului de învăţământ din Republica Moldova şi se axează pe tendinţele actuale de profesionalizare a învăţământului medical postsecundar nonterţiar. Acest deziderat presupune dezvoltarea competenţelor profesionale specifice ale lucrătorului medical, ajustate la solicitările societăţii şi la satisfacerea necesităţilor instituţiilor de învăţământ. Organizarea şi desfăşurarea procesului educaţional în învăţământul postsecundar nonterţiar se realizează în baza Sistemului Credite de Studiu.

Curriculum-ul modular la *Îngrijiri paliative* reprezintă actul normativ pentru realizarea procesului de formare profesională a lucrătorilor medicali cu studii postsecundare nonterţiare calificaţi în conformitate cu:

- Cadrul Naţional al Calificărilor.
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al profesiilor.
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităţilor şi calificărilor pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar şi postsecundar nonterţiar.

Curriculumul modular a fost conceput în corespundere cu prevederile documentelor de politici educaţionale şi în conformitate cu Planul – cadru pentru învăţământul profesional tehnic secundar şi Plan – cadru pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar şi postsecundar nonterţiar.

Concepţia Curriculum-ului modular este orientată spre formarea şi dezvoltarea competenţelor profesionale la asistenţi medicali cu studii medii postsecundare şi postsecundare nonterţiare în domeniul îngrijirilor paliative.

Sistemul de competenţe profesionale generale asigură succesul/reuşita activităţii profesionale în toate situaţiile de manifestare, influenţând calitatea acestora printr-o corelaţie sistemică.

Competenţele profesionale specifice sunt formulate în termeni de cerinţe asociate unei singure profesii, pe care trebuie să le întrunească persoana pentru a putea îndeplini anumite lucrări în cadrul unei profesii/specialităţi şi pentru a se integra în câmpul muncii.

În procesul de proiectare curriculară, rezultatele aşteptate ale învăţării, asociate unităţilor de învăţare, vor fi formulate în termenii de *"unităţi de competenţă"*.

Parcurgerea integral sau parţială a prezentului curriculum va oferi posibilitatea:

- de a dezvolta elevilor din învăţământul profesional tehnic competenţele profesionale generale conform calificării profesionale.
- de a forma elevilor din învăţământul profesional tehnic competenţele specifice în domeniul Îngrijirii paliative.

Curriculum-ul ***Îngrijiri paliative*** este un document de tip proiectiv şi întruneşte următoarele funcţii didactice:

Funcţia normativă determină implementarea obligatorie a curriculum-ului în colegiile de medicină şi constituie baza elaborării manualelor, ghidurilor metodologice şi a materialelor didactice la *Îngrijiri paliative.*

Funcţia axiologică urmăreşte formarea la elevi a valorilor ca elemente ale competenţelor specific disciplinei.

Funcţia ştiinţifică constă în prezentarea structurată, logică a noţiunilor, legilor şi a teoriilor de bază ale disciplinei *Îngrijiri paliative,* concretizarea volumului şi nivelului conţinuturilor.

Funcţia procesuală se rezumă la crearea condiţiilor de formare la elevi a competenţelor şi abilităţilor specifice la disciplina *Îngrijiri paliative*, inclusiv aplicarea strategiilor interactive şi creative pentru procesarea, transformarea şi prezentarea informaţiei la disciplină.

Funcţia evaluativă constă în asigurarea suportului pentru evaluarea competenţelor specifice la *Îngrijiri paliative* şi elaborarea instrumentelor, criteriilor de evaluare.

Funcţia metodologică presupune corelarea conţinuturilor cu strategiile didactice proiectarea activităţilor de învăţare–evaluare de către cadrele didactice şi dobândirea achiziţiilor cognitive.

La elaborarea, Curriculum-ului modular au fost luaţi în consideraţie următorii factori:

- necesitatea sporirii gradului de relevanţă a studiilor pentru încadrarea profesională ulterioară.
- existenţa unei bogate experienţe internaţionale şi a unei anumite experienţe naţionale de elaborare a curricula modulară pentru învăţământul profesional tehnic.
- necesitatea axării procesului de instruire profesională pe formarea şi dezvoltarea de competenţe.

Curriculum-ul este destinat:

- profesorilor din instituţiile (colegiilor) medicale de învăţământ profesional tehnic.
- autorilor de manuale şi ghiduri metodologice.
- elevilor care îşi fac studiile la specialitatea Medicină
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare.
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare şi recunoaştere a rezultatelor învăţării, dobândite în contexte formale şi nonformale.

II. MOTIVAŢIA, UTILITATEA CURRICULUM-ULUI MODULAR PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ

Curricum-ul la unitatea de curs *Îngrijiri paliative* are următoarele funcţii:

- Reglementează procesul de predare-învăţare-evaluare în contextual unei pedagogii axate pe competenţe.
- Asigură repere conceptual privind proiectarea didactică prin sugerarea spectrului aplicării strategiilor didactice.
- Orientează procesul educaţional spre crearea de oportunităţi pentru dezvoltarea şi formarea de competenţe şi abilităţi specifice la asistenţii medicali.
- Concretizează conţinuturile şi sugerează metodologiile pentru elaborarea manualelor, cursurilor, compendiilor, ghidurilor metodice, instrumentelor didactice de predare-învăţare-evaluare.

Cadrele didactice utilizează curriculum-ul în calitate de document directiv în proiectarea, organizarea şi desfăşurarea demersului educaţional. Prin proiectarea didactică se realizează conexiunea dintre competenţe, conţinuturi şi activităţi de învăţare. Pentru obţinerea finalităţilor

educaţionale profesorul are libertatea să-şi elaboreze o strategie proprie de proiectare a demersului educaţional în dezvoltarea şi formarea la viitorii specialişti medicali a unor valori şi atitudini în contextul cerinţelor societăţii contemporane.

Curriculum-ul:

- Oferă conceptualizarea unităţii de curs.
- Argumentează demersul educaţional conform specificului unităţii de curs, locului şi rolului ei în formarea asistentului medical.
- Stabileşte competenţele şi abilităţile specifice.
- Reglementează activităţile didactice.
- Strategii de predare-învăţare-evaluare.
- Reglementează distribuirea orelor.
- Determină conţinuturile unităţii de curs.
- Concretizează subiectele prevăzute pentru studiul individual şi evaluarea produselor elaborate de elevi.
- Recomandă elevilor resurse didactice.

Obiectivele generale ale unităţii de curs:

- Formarea unei viziuni generale asupra gestionării problemelor de sănătate.
- Aplicarea eficientă a cunoştinţelor în soluţionarea cazurilor de practică profesională în limita competenţelor.
- Dezvoltarea competenţelor de comunicare profesională privind evaluarea şi controlul simptomelor în îngrijiri paliative.

Curriculumul la unitatea de curs *Îngrijiri paliative* a fost elaborat în baza următoarelor **principii:**

1. *Principiul integralităţii* – reflectă esenţa conceptual a abordării modulare şi constituie norma de bază, utilizată în stabilirea elementelor de structură a Curriculum-ului şi a interdependenţei funcţionale a acestora.
2. *Principiul centrării activităţii/demersului didactic pe elev* – adaptarea unui demers de învăţare activă, prin propunerea unor activităţi individuale sau în grup, în care elevii să-şi dezvolte independenţa de acţiune, originalitatea şi creativitatea, realizând/desfăşurând activităţile în ritm propriu fiecăruia.
3. *Principiul priorităţii funcţionale* – stabileşte sistemul prioritar de competenţe şi de selectare a conţinuturilor din perspectivele ponderii demersului educativ.
4. *Principiul relevanţei - dezvoltarea abilităţilor de a acţiona autonom în elaborarea planului de nursing concret individualizat, acordarea asistenţei de urgenţă în stări critice pacientului ce are o contribuţie directă la formarea competenţelor profesională.*
5. *Principiul corelaţiei interdisciplinare* presupune abordarea unui demers didactic interdisciplinar cu disciplini generale, socio-umane, fundamentale, clinice şi de specialitate, care motivează şi condiţionează caracterul sistemic al învăţării.
6. *Principiul invariaţiei faţă de tipurile de echipamente şi tehnologii.* Acest principiu presupune că prestatorii de servicii educaţionale vor concretiza cu angajatorii viitorilor absolvenţi ai fiecărei instituţii de învăţământ tipurile de echipamente şi tehnologii în baza cărora se va realiza instruirea profesională (halate medicale, bonete, măşti, mănuşi încălţăminte specială, stetoscop, tensiometru) detaliind stipulările curriculum-ului în proiectele didactice şi programe de instruire practică.

Valoarea dezvoltativ-formativă a unităţii de curs în obţinerea finalităţilor educaţionale:

- dezvoltarea unor competenţe cognitive, care vizează utilizarea conceptelor, teoriilor şi noţiunilor specifice disciplinei.
- formarea deprinderilor practice de colectare a informaţiei de la pacienţii terapeutici:
- formarea abilităţilor practice de aplicare, utilizare a cunoştinţelor specifice actuale în soluţionarea cazurilor de practică profesională medicală.
- formarea unor comportamente sanogene în baza valorilor personale, prin menţinerea propriei stări de sănătate, precum şi socio – profesionale cu impact asupra comunităţii, promovarea în rândurile populaţiei a achiziţiilor cognitive pentru informarea medicală şi acordarea asistenţei medicale.

Nursingul şi medicina sunt ştiinţe cu tradiţie în îngrijirea pacienţilor şi a familiilor acestora care au nevoie de îngrijiri paliative. Profesioniştii nu trebuie să lucreze izolat ci mai degrabă în parteneriat şi colaborare cu membrii altor specialităţi medicale. Îngrijirile paliative nu înseamnă numai "a face ceva pentru" ci şi "a fi cu". Paliaţia combină îngrijiri, comunicare, cunoştinţe şi abilităţi.

Conform definiţiei Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii „Îngrijirea paliativă este o abordare care îmbunătăţeşte calitatea vieţii pacienţilor şi familiilor acestora, făcând faţă problemelor asociate cu boala ameninţătoare de viaţă, prin prevenirea şi înlăturarea suferinţei, prin identificarea precoce, evaluarea corectă a simptomelor, tratamentul durerii şi a altor probleme fizice, psiho-sociale şi spirituale" (2002).

III. COMPETENŢE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS INGRIJIRI PALIATIVE

1. Identificarea actelor normative, care reglementează prestarea serviciilor de îngrijiri paliative în RM.
2. Comunicarea eficientă între membrii echipei de îngrijire paliativă.
3. Evaluarea durerii pacienţilor.
4. Îngrijirea pacienţilor în simptomele digestive identificate.
5. Îngrijirea pacienţilor în simptomele respiratorii identificate.
6. Îngrijirea pacienţilor cu probleme la nivelul tegumentelor şi mucoaselor.
7. Implementarea planului de îngrijire interdisciplinar.

IV. ADMINISTRAREA CURRICUMULUI MODULAR

Codul modulului	Unitatea de curs	Semestrul	Numărul de ore				Forma de evaluare	Numărul de credite
			Total	Contact direct		Ore de studiu individual		
				Teorii	Practica			
S.09.A.041	Îngrijiri paliative	IX	90	15	30	45	Teză	2

V. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Nr. d/o	Unități de învățare	Numărul de ore		
		Contact direct		Studiu individual
		Teorii	Practica	
1	Îngrijirea paliativă în sistemul de sănătate. Conceptul de îngrijire paliativă.	2	4	10
2	Comunicarea veştilor proaste în îngrijiri paliative.	2	4	4
3	Evaluarea durerii totale. Managementul durerii.	2	4	6
4	Evaluarea şi controlul simptomelor respiratorii.	2	8	10
5	Evaluarea şi controlul simptomelor digestive.	2	4	6
6	Probleme la nivelul tegumentelor şi mucoaselor.	2	4	6
7	Planul de îngrijire interdisciplinar.	1	2	3
8	Teză	2		

VI. UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Unități de competență	Unități de conținut	Abilități
1. Îngrijirea paliativă în sistemul de sănătate. Conceptul de îngrijire paliativă.		
Identificarea actelor normative, care reglementează prestarea serviciilor de îngrijiri paliative în RM.	- Definiții ale îngrijirii paliative. - Scopul îngrijirii paliative. - Abordarea holistică a pacientului în îngrijiri paliative - Definirea calității vieții. - Modul de organizare a serviciilor specializate de îngrijiri paliative. - Echipa de îngrijire paliativă.	- Definirea noțiunii de îngrijiri paliative. - Explicarea nevoii de îngrijiri paliative şi persoanele eligibile care pot beneficia . - Evaluarea holistică a pacientului. - Descrierea modelelor de îngrijire paliativă. - Identificarea membrilor echipei interdisciplinare.
2. Comunicarea veștilor proaste în îngrijiri paliative.		
Comunicarea veştilor proaste în îngrijiri paliative.	- Definirea noţiunii de veste proastă. - Importanţa comunicării adevărului pacienţilor. - Algoritm de pregătire a pacientului pentru comunicarea veştilor proaste.	- Definirea noţiunii de veste proastă. - Explicarea importanţei comunicării adevărului pacienţilor. - Demonstrarea paşilor de comunicarea a veştilor proaste”.
4. Evaluarea durerii totale. Managementul durerii.		

Evaluarea durerii pacienţilor.	- Definirea noţiunii durerea. - Cauzele durerii în îngrijiri paliative. - Factorii care afectează pragul durerii. - Evaluarea multidimensională a pacienţilor cu durere. - Treptele analgeziei conform OMS. - Medicamentele de pe fiecare treaptă a scării de analgezie. - Medicamentele co-analgezice.	- Definirea noţiunii de durere. - Explicarea cauzelor durerii. - Enumerarea factorilor care afectează pragul durerii. - Aplicarea corectă a evaluării multidimensionale la pacienţii cu durere. - Descrierea celor trei trepte ale scării de analgezie OMS. - Exemple de medicamente de pe fiecare treaptă de analgezie. - Explicarea folosirii medicamentelor co-analgezice.
5. Evaluarea şi controlul simptomelor respiratorii.		
Îngrijirea pacienţilor în simptomele respiratorii identificate.	- Controlul simptomelor. - Dispnee, dispneea terminală. - Tusea, respiraţia stertoroasă. - Tahipneea zgomotoasă la muribund. - Sugiţul.	-Identificarea simptomelor respiratorii la pacienţi.. - Implementarea intervenţiilor pentru controlul simptomelor. - Aplicarea algoritmul de control şi intervenţie specific pentru fiecare simptom.
6. Evaluarea şi controlul simptomelor digestive.		
Îngrijirea pacienţilor în simptomele digestive identificate.	- Controlul simptomelor. - Anorexia şi caşexia, deshidratarea. - Constipaţia, diareea. - Greaţa şi vărsăturile. - Simptomele uşor de remediat şi cele mai dificile.	- Identificarea simptomelor digestive la pacienţi - Implementarea intervenţiilor şi controlul simptomelor. - Aplicarea algoritmul de control şi intervenţie specific pentru fiecare simptom.
7. Probleme la nivelul tegumentelor şi mucoaselor.		
Îngrijirea pacienţilor cu probleme la nivelul tegumentelor şi mucoaselor.	- Probleme ce pot apărea la nivelul tegumentelor şi mucoaselor la pacienţii aflaţi în îngrijiri paliative. - Cauzele apariţiei problemelor la nivelul tegumentelor şi mucoaselor. - Pruritul. - Pielea uscată, umedă. - Escarele de decubit.	- Identificarea problemelor ce pot apărea la nivelul tegumentelor şi mucoaselor. - Enumerarea cauzelor apariţiei problemelor la nivelul tegumentelor şi mucoaselor. - Evaluarea riscului de apariţie a escarelor (scala Norton). - Implementarea intervenţiilor şi controlul simptomelor.
8. Planul de îngrijire interdisciplinar.		

Implementarea planului de îngrijire interdisciplinar.	- Definirea planului de îngrijire. - Componentele unui plan de îngrijire. - Rolul asistentului medical în planificarea îngrijirii pacientului. - Întocmirea planului de îngrijire interdisciplinar.	- Recunoaşterea importanţei planului de îngrijire. - Definirea componentelor planului de îngrijire. - Elaborarea planului de îngrijire conform problemelor pacienţilor. - Implementarea intervenţiilor stabilite în planul de îngrijire interdisciplinar.

VII. STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR

Studiul individual dezvoltă la elevi capacitatea de organizare şi planificare, formează deprinderi de muncă intelectuală, dezvoltă spiritul de iniţiativă şi încredere în forţele proprii, antrenează creativitatea şi îndrăzneala de a lua decizii. Profesorul organizează studierea subiectelor utilizând tehnici şi metode adecvate.

Descrierea studiului individual ghidat de profesor va include materiile propuse pentru studiul individual, produsele ce trebuie elaborate de către elevi, modalităţile de evaluare şi termenii de realizare, grupate pe unităţi de învăţare. Descrierea studiului individual va fi redată în formă de tabel.

Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalităţi de evaluare	Termen de realizare
1. Îngrijirea paliativă în sistemul de sănătate. Conceptul de îngrijire paliativă.			
- Principii etice în îngrijirea paliativă - Îngrijirea biopsihosocială. - Autonomia pacientului. - Abordarea ştiinţifică în tratamentul simptomelor, conform formulei „EEMMA” -Îngrijirea pielii la pacienţii aflaţi în radioterapie.	- Pliant tematic. - Poster A4. - Prezentare Power Point. - Rebus. - Schemă grafologică	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, rebusului, schemei grafologice, materialului în program Power Point.	10 ore
2. Rolul comunicării în îngrijiri palliative.			
- Comunicarea şi importanţa ei în îngrijiri paliative. - Comunicarea non-verbală şi verbală. - Capacitatea de ascultare activă. - Bariere în comunicarea cu pacientul în faza terminală.	- Pliant tematic. - Poster A4. - Prezentare PPT. - Rebus. - Schemă grafologică - Situaţia problematizată	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, rebusului, schemei grafologice, materialului în program Power Point, situaţii problematice.	4 ore
3. Evaluarea durerii totale. Managementul durerii.			

-Factorii care afectează pragul durerii. -Îngrijirea pacienţilor cu compresiemedulară. -Dimensiunile evaluării durerii. -Greşeli în controlul durerii în cancer.	- Pliant. - Referat. - Poster A4. - Prezentare PPT. - Rebus. - Algoritm - Situaţia problematizată	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, rebusului, schemei grafologice, materialului în program Power Point, situaţii problematice.	6 ore
4. Evaluarea şi controlul simptomelor digestive..			
- Halitoza. - Xerostomia. - Stomatita. - Disfagia. - Greaţa, voma.	- Pliant. - Referat. - Poster A4. - Prezentare PPT. - Rebus. - Studiu de caz - Plan de Nursing	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, referatului, rebusului, schemei grafologice, materialului în program PPT. Plan de Nursing .	6 ore
5. Evaluarea şi controlul simptomelor respiratorii.			
- Pleurezia - Limfangita carcinomatoasă. - Respiraţia Cheyne-Stokes	- Pliant. - Referat. - Prezentare PPT. - Explozia stelară - Păiangen - Plan de Nursing - Studiu de caz	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, referatului, materialului în program Power Point, studiului de caz, plan de Nursing.	6 ore
6. Evaluarea şi controlul simptomelor în cancer de col rectal.			
- Îngrijirea pacienţilor cu stomă. -Îngrijirea pacienţilor cu fistule.	- Pliant. - Referat. - Poster A 4. - Prezentare Power Point. - Plan de Nursing - Studiu de caz	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, referatului, materialului în program Power Point, studiului de caz, plan de Nursing.	4 ore
7. Probleme la nivelul tegumentelor şi mucoaselor			
-Îngrijirea pielii pe perioada radioterapiei. -Pielea umedă. -Transpiraţia.	- Pliant tematic. - Poster A4. - Prezentare Power Point. - Rebus. - Schemă grafologică	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, rebusului, schemei grafologice, materialului în program Power Point.	6 ore
8. Planul de îngrijire interdisciplinar.			
-Evaluare şi reevaluare continuă a simptomelor. -Elaborarea planului de îngrijire conform formulei PES.	- Pliant tematic. - Poster A4. - Prezentare PPT - Plan de Nursing - Studiu de caz .	Prezentarea în baza criteriilor a pliantelor, posterilor, materialului în program PPT, studiului de caz, plan de Nursing.	1 oră

VIII. CRITERII DE EVALUARE A PRODUSELOR ELABORATE DE ELEVI ÎN CADRUL STUDIULUI INDIVIDUAL

Produsul pentru măsurarea competenţei	Criteriile de evaluare a produsului
Rebus	• Dezvoltarea subiectului • Corectitudinea formulării întrebărilor • Corectitudinea formulării răspunsurilor • Originalitatea
Pliantul	• Pe foaie A4 (A3) • Elucidarea subiectului, mesajului • Utilizarea spaţiului maximal • Utilizarea imaginilor pentru redarea subiectului • Corectitudinea limbajului • Originalitatea • Selectarea informaţiei
Referat	• Plan conţinut structurat • Bibliografie • Font 14, parametrii stânga 3, dreapta1,5, sus 2, jos 2 • Interval 1,15, Times New Roman • Actualitatea mesajului • Volum 3-4 pagini
Poster A4	• Nivelul de performanţă • Calitatea informaţiei • Corespunderea conţinutului cu subiectul • Originalitatea • Atractivitatea • Formatul 100x65cm, titlu font 72, text font 28 • Imagini ce reprezintă subiectul • Să fie vizibil
Prezentare Power Point.	• Elucidarea subiectului • Utilizarea imaginilor pentru redarea subiectului • Limbaj adecvat • Originalitatea • Dimensiunile fontului. Titlu 36-40, text 32 • Pe slide maxim 7 rânduri
Situaţia problematizată	• Redarea subiectului • Interpretarea corectă a situaţiei problemă • Selectarea soluţiilor pentru rezolvare • Corectitudinea limbajului utilizat • Logica formulării situaţiei problemă
Studiu de caz	• Corectitudinea interpretării studiului de caz • Calitatea şi corespunderea soluţiilor, ipotezelor propuse, argumentarea acestora. • Corectitudinea lingvistică a formulărilor.

	• Utilizarea adecvată a terminologiei în cauză. • Punerea în evidentă a subiectului, problematicii şi formularea. • Noutatea şi valoarea ştiinţifică a informaţiei • Originalitatea studiului, a formulării şi a realizării.

IX. SUGESTII METODOLOGICE DE FORMARE A COMPETENŢELOR

Conform pedagogiei competenţelor, în cadrul predării disciplinei *Îngrijiri paliative* se pune accent pe:

- crearea situaţiilor de motivare a elevului pentru activitatea de cunoaştere.
- oferirea oportunităţilor fiecărui elev de a-şi valorifica potenţialul intelectual, aptitudinile personale şi experienţa individuală.
- stimularea spiritului critic constructiv, a capacităţii de argumentare şi de identificare a alternativelor.
- favorizarea accesului la cunoaştere prin forţe proprii, stimulînd atitudinea reflexivă asupra propriilor demersuri de învăţare.
- cultivarea independenţei cognitive, a autonomiei în învăţare.
- formarea la elevi a unor atitudini şi comportamente conform valorilor profesionale, general-umane şi naţionale.

În cadrul studierii disciplinei este necesar să se utilizeze strategii didactice, care pun accent nu doar pe acumularea unor cunoştinţe, ci şi pe formarea/consolidarea continuă a deprinderilor practice, dezvoltarea capacităţii de autoevaluare, folosirea strategiilor interactive bazate pe alternarea formelor de activitate individuală, în perechi şi în grup cu formarea la elevi a abilităţilor de cooperare. Raportată la modul în care se realizează relaţia profesor-elev şi la numărul de participanţi la activitate se pot desemna formele de desfăşurare a procesului didactic: frontale, în perechi de grup şi individuale. Formele de organizare a activităţii didactice sunt complementare şi se pot desfăşura concomitent, în funcţie de obiectivele şi conţinutul didactic.

Formarea la elevi a competenţelor prevăzute în Standardul de Pregătire Profesională şi cuprinse în curriculum presupune aplicarea unor metode activ-participative de predare-învatare. Trecerea la o metodologie actuală, centrată pe elev, implică elevul în procesul de învăţare mai active, astfel se vor aplica următoarele metode interactive: expunerea, prelegerea, explicaţia, descrierea, conversaţia euristică, problematizarea, brainstorming-ul, studiul de caz, jocul de rol, algoritmizarea, diagrama Wenn, tehnica Păiangenul, asocieri libere, explozia stelară, filme educaţionale, GPP, pînza discuţiei, graficul T, grafitti, sineleg, mozaic, 6 de ce?, 6 cum?, discuţia ghidată, acvarium, graficul conceptual, turul galeriei, pânza discuţiei, din fotoliul autorului, diagrama cauzelor şi a efectelor, caz clinic, teste ş.a. Selectarea metodelor şi tehnicilor de învăţare se efectuiază ţinând cont de faptul că, elevii au stiluri diferite de învăţare şi vor fi adaptate în funcţie de cele 3 tipuri principale de învăţare:

- stilul vizual.
- stilul auditiv.
- stilul practic/ kinetic.

Metodele centrate pe elev îl implică în evaluarea eficacităţii procesului său de învăţare şi în stabilirea obiectivelor pentru dezvoltarea viitoare. Aceste metode ajută la pregătirea elevului atît pentru o tranziţie mai uşoară spre locul de muncă, cât şi spre învăţarea continuă.

Desfăşurarea procesului educaţional se realizează prin ore de instruire teoretică, practică şi studiul individual ghidat de profesor. Orele de instruire teoretică vor avea un caracter instructiv-participativ. În cadrul orelor practice elevii vor realiza individual manoperele practice, creindu-se astfel condiţiile formării abilităţilor practice specifice calificării. După terminarea lecţiilor practice fiecare elev îşi va completa ghidul lucrării practice, care va fi utilizat de către profesor ca instrument de evaluare curentă. Rolul profesorului în cadrul orelor practice este de a supraveghea activitatea elevilor, de a-i îndruma şi corecta, atunci când este cazul greşelilor comise.

În activităţile individuale, accentul se va pune pe studiere, analiza şi sistematizarea materialului teoretic, practic şi îndeplinirea sarcinilor de lucru individual. Acestea vor fi prezentate în formă de portofolii, proiecte, sarcini specifice etc.

X. SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENŢELOR PROFESIONALE

Axarea procesului de învăţare-predare-evaluare pe competenţe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative şi evaluări sumative (finale) ce ţin de interpretarea creativă a informaţiilor şi de capacitatea de a rezolva situaţiile de problemă. Realizarea evaluării continuă permite o apreciere obiectivă a cunoştinţelor şi competenţelor elevilor, precum şi a progreselor înregistrate de aceştia.

Activităţile de evaluare vor fi orientate spre motivarea elevilor şi obţinerea unui feedback continuu, fapt ce va permite corectarea operativă a procesului de învăţare, stimularea autoevaluării şi a evaluării reciproce, evidenţierea succeselor, implementarea evaluării selective sau individuale.

Verificarea cunoştinţelor se efectuează sistematic, pentru a stabili volumul şi calitatea competenţelor dobândite de elevi, îmbinând metodele tradiţionale (demonstraţia, probe scrise, probe orale) cu cele moderne (autoevaluarea, evaluarea reciprocă, testarea, problematizarea, algoritmizarea).

Pentru a eficientiza procesul de evaluare, înainte de a demara evaluările, cadrul didactic va aduce la cunoştinţa elevilor subiectele pentru evaluare, modul de evaluare (bareme/grile/ criterii de notare) şi condiţiile de realizare a fiecărei evaluări.

Evaluarea curentă/formativă se va realiza prin diverse modalităţi: observarea comportamentului elevului, analiza rezultatelor activităţii elevului, discuţia/conversaţii. Prin evaluarea curentă/formativă, cadrele didactice informează elevul despre nivelul de performanţă, îl motivează să se implice în dobândirea competenţelor profesionale.

Evaluarea sumativă se realizează după parcurgerea conţinuturilor curriculumu-lui la finele unităţii de curs în baza tezei.

XI. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII

Mijloacele didactice utilizate în cadrul lecţiilor de Îngrijiri paliative sunt:

- Curriculum-ul la disciplină.
- Planul tematic la disciplină.
- Proiecte didactice.
- Prezentări în programul PPT.

- Filme didactice.
- Ghidul lecţiilor practice.
- Tabele, planşe, mulaje.
- Studiu de caz
- Teste de evaluare a cunoştinţelor.
- PCN

XII. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR

Nr. crt.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/ accesată/ procurată resursa
1.	Dr.Med. Daniela Moşoiu., *ABC-ul medicinei paliative editura LUX LIBRIS.*	Biblioteca CEMF „Raisa Pacalo"
2.	*R.Twycross, A.Wilcock. Controlul simptomelor în cancerul avansat. Traducere de C.Găsdoiu,Dr.Daniela Moşoiu,2003.*	Biblioteca CEMF „Raisa Pacalo"
3.	American Academy of Pain Medicine (AAPM). (2001). The use of opioids for the treatment of chronic pain (Joint consensus statement from the American Academy of Pain Medicine, American Pain Society & American Association of Addiction Medicine). Retrieved January 20, 2011	http://www.painmed.org/Workarea/DownloadAsset.aspx?ie=3213
4.	American Society for Pain Management Nursing (ASPMN). (2004). Position statement: Use of placebos in pain management. Lenexa, KS: Author. Retrieved January 20, 2011 from	http://www.aspmn.org/pdfs/Use%20of%20Placebos.pdf
5.	Ferrell, B., Virani, R., Paice, J.A., Coyle, N, & Coyne, P. (2010). Evaluation of palliative care nursing education seminars. European Journal of Oncology Nursing, 14(1), 74-79.	http://dx.doi.org/10.1016/j.ejon.2009.08.004.
6.	World Health Organization. (2008). Fact sheet #310: The 10 leading causes of death (2004). Geneva, Switzerland: Author. Retrieved January 31, 2011	http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en
7.	➢ Protocol Clinic Naţional, Îngrijiri paliative - durerea în cancer. ➢ Protocol Clinic Naţional, Îngrijiri paliative în dispnee, stare terminală. ➢ Protocol Clinic Naţional, Îngrijiri paliative în escare. ➢ Protocol Clinic Naţional, Îngrijiri paliative în patologia gastrointestinală.	www.ms.gov.md-Ministerul Sănătăţii